

היבלי תורה

שיעורי
תורה

ערש"ק פרשת מטות מסעי כה תמוז תשסט ♦ דף היומי בבלי: בבא מציעא פג ירושלמי: שבועות ב

וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם וימסרו מאלפי ישראל

ברש"י: אף על פי ששמע שמיתתו תלויה בדבר, עשה בשמחה ולא איחר. וימסרו, להודיעך שבחן של רועי ישראל כמה הם חביבים על ישראל, עד שלא שמעו במיתתו מה הוא אומר 'עוד מעט וסקלונני', ומשמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין, לא רצו ללכת עד שנמסרו על כרחן.

בדברי רש"י הללו, יש להתבונן בכמה נקודות.

א. וכי סבור היה משה שאם לא יצוה על מלחמת מדין יהיה לעולם? הרי בודאי בבוא עתו ימות בעל כרחו, ואם כן מה הרבותא במה שעשה בשמחה ולא איחר.

ב. מה שאמר: להודיעך שבחן של רועי ישראל כמה הן חביבים על ישראל, והלא הראיה שהביא היא לסתור, שעד כעת היה למשה לחשוש מפניהם 'עוד מעט וסקלונני', אם כן אין רועי ישראל חביבים עליהם.

ג. הא תינח שמתוך שנמסרו בעל כרחם יש ללמוד מכאן שחביבים רועי ישראל על ישראל, אולם איזה שייכות יש לזה לשבחם של רועי ישראל, ומדוע פתח רש"י בלשון: להודיעך שבחן של רועי ישראל.

ברם, כבר כתב הרמב"ן, שהמחלוקות שחלקו ישראל על משה רבנו, באו מתוך שסבורים היו שעושה הוא לכבודו ולא לטובתם של ישראל. והנה אדם העוסק בצרכי חברו ומתכוון לטובתו, אם יבחין כי מעשיו חשודים בעיני מקבל טובתו ואין הלה מביט בו בעין טובה. תרפינה ידיו ויחדל ממעשיו, קל וחומר אם ישלם לו רעה תחת טובה. משה רבנו היה שלם באהבתו את ישראל ולבו חפץ להיטיב להם, עד שלא היה לו איכפת כלל אם הם מכירים בטובתו. אפילו כאשר עמדו כנגדו, עד שהיה לו להתירא מפניהם שמא יסקלוהו באבנים, לא רפו ידיו.

גם כאשר ציוה משה את בני ישראל לנקום במדינים, עדיין יכולים היו לחשוד בו כי לכבוד עצמו הוא דורש, כי אין מלך בלא עם, ולהגדיל כבוד מלכותו עליהם הוא עושה. רצה הקדוש ברוך הוא שידע עם ישראל כולו כי רק למענם משה עושה, לכן תלה את מיתת משה רבנו במלחמת מדין. משה רבנו, אף על פי ששמע שמיתתו תלויה בדבר, וממילא לא היתה לו שום תועלת ופניה בדבר, עשה בשמחה ולא איחר מפני אהבת ישראל.

כאשר ראו ישראל את שבחו של משה שאין הוא עושה לכבודו, ואף כשמיתתו תלויה בדבר משליך הוא את נפשו מנגד ועושה בשמחה, למדו למפרע על מעשיו של משה רבנו כי נעשו בלי פניות רק באהבה הוא עושה לטובתם של ישראל, הוסיפו בו אהבה וחיבה, ורק בעל כרחם נמסרו לצבא.

כתב סופר

נושאי הדף בעלון

מסירה לשלטונות.....בבא מציעא פג

דיין בלי זקן.....בבא מציעא פד

סימן מה מהיצר טוב ומה מהיצר

הרע.....בבא מציעא פד

כוחו של דבר הנעשה מתחילתו

לשמה.....בבא מציעא פה

אכילת חלב ובשר מבהמה שנוצרה

ע"י ספר יצירה.....בבא מציעא פו

החושד בכשרים לוקה

בבניו.....בבא מציעא פו

לא להרבות מאכלים יקרים

לאורחים.....בבא מציעא פז

גדר חיוב עשיית פשרה.....בבא מציעא פח

ספר תורה שמכרו וחזר

וקנאו.....בבא מציעא פח

אורח אם יכול ליתן מהמאכלים

לאחרים.....בבא מציעא פט

כפתור ופרח.....עמוד 5

צבא מליעא פנ

מסירה לשלטונות

הוצאת גנב מבית סוהר: בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה סי' ט אות יא) נשאל בדבר אדם שגנב ס"ת וכלי כסף מביהכ"נ, אם מותר למסרו לערכאות המדינה ולמשטרה [פאליס], שידוע שהם דנים ביסורי הגוף במאסר הרבה שנים. והשיב, שאין שייך להתיר בזה לא רק מפני שאסור לדון בדיני המדינה, אלא אף מפני שאסור להכות אדם או לייסרו בשאר יסורי הגוף לאחר שגנב, ואין רשאים להחמיר עליו יותר מדינו שחייבה תורה, וממילא אין להתיר למסור את הגנב לערכאות שידונו אותו במאסר ובשאר עונשי הגוף.

בסיום דבריו הוסיף שאין להקשות על כך מהמבואר בסוגיין שר"א בר"ש ור' ישמעאל בר' יוסי מסרו גנבים, מפני שהם נתמנו ע"ז מהמלכות, וכמבואר בב"י (ח"מ סי' שפח) בשם הרשב"א שבאופן כזה הדין שונה. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' קכד אות ג) נשאל בדבר גזלן מפורסם שגזל לאנשים הרבה והוא מזיק הרבים, ומתחנן להוציאו מבית הסוהר אם מותר לעשות כן ולהשתדל להוציאו.

בתשובתו כתב ע"פ השו"ע ובאר הגולה (ח"מ סי' שפח סי"א), שאין חשש כלל להניחו כך כדי שלא יזיק כיון שאינו בסכנת נפש בידיהם, וכל זמן שאין סכנת נפשות אין חיוב לעשות השתדלות לאנשים כאלה. ועיין בשו"ת משנה הלכות (ח"ז סי' רפה) בדבר אחד שבא להתוודות לפני רב שהרג אדם רח"ל, שאסור לרב לגלות דבר לממשלה, והאריך בזה, עיי"ש. ועיין בלהורות נתן (ח"ג סי' קכב) על עדות לשלטונות כדי להציל את עצמו מעונש.

עבודה במשרד [אופיס] המכס: בשו"ת שבט הלוי (ח"ב סי' נח) נשאל בדין העובד במשרד המכס, ורואה מי שרימה את הממשלה אם צריך למסור אותה בבית משפט, והשיב שוודאי לכתחילה לא יאות לעבוד במקומות אלו, אך כיון שכבר עובד שם מחובתו לדווח על רמאות זו לשלטונות מדין דינא דמלכותא דינא, ועיי"ש שהביא דברי הגמ' בסוגיין, וכתב שאם אמנם ריב"ק ואלהיהו טענו עד מתי אתה מוסר עמו של אלהינו להריגה, היינו משום שנוגע לסכנת נפשות של ישראל, אבל מעיקר הדין משמע שגם בזה יש דין מלכות.

אולם בשו"ת אגרות משה (ח"מ ח"א סי' צב) כתב, הנה בדבר אם מותר לקבל משרת רואה חשבונות אצל הממשלה, שהרי לפעמים יבוא לידו חשבונות של אחד שפשע וימצא את הפשיעה, ויהיה ממילא כמסרו לממשלה והם יענשוהו ביותר מכפי שחייב בדיני התורה. הנכון, שכיון שבעצם הרי כל מי שיהיה רואה חשבונות ימצא את הפשיעה, וברור שאף אם זה לא ירצה לקבל משרה זו מהממשלה יהיה שם רואה חשבונות אחר, ונמצא שלא יפסיד הפושע יותר כשהוא יקבל המשרה מכשהוא לא יקבל ואחר יהיה שם, ונמצא שלא הזיקו כלום ובלא היזק לא שייך איסור.

עוד כתב שם, שמכיון שהמשרה של רואה חשבונות אינה משרה מיוחדת למצוא את הפשעים, שהרי לא ידוע שפשעו כלל, ורוב עבודתו הוא לבדוק החשבונות של פנקסיהם שיהיו נכונים, ורק לפעמים אפשר שיזדמן לידו למצוא איזה פשיעה, וגם זה לא ידע בתחילת עיונו בפנקסים שהביא הנתבע מהם, שהרי אמר הנתבע שהחשבונות נכונים שבודאי יש לתלות שנדמה לו כן, שלא היה כופר כשאפשר לברר, ולכן גם הרואה חשבונות יש לו לתלות שקרוב יותר שימצא שהן נכונים ורק שאפשר שיתגלה פשיעה, ואף אם נאמר שכשהיה עבודתו על זה עצמו לתפוס פשעים שאז היה אסור אם אינו אנוס. מ"מ אין לאסור מלקבל המשרה שעיקר עבודתו וגם רובא דרובא מעבודתו אינו למצוא פשעים ועוולות, בשביל שמא יזדמן לו שימצא פשיעה שאף בזה אינו מזיק כלל, וכשיזדמן שמצא פשיעה הרי הוא כבר אנוס שמוכרח להגיד האמת.

צבא מליעא פד

דיין בלי זקן

בשו"ע (ח"מ סי' ז ס"ג) כתב המחבר, יש אומרים שאין אדם ראוי לדון אלא מבן י"ח ומעלה, ובלבד שהביא שתי שערות. וי"א שמבן י"ג ומעלה כשר, ואפילו לא הביא שתי שערות.

ביפה ללב (ח"ד ח"מ סי' ז אות ב) כתב להוכיח מהמבואר בסוגיין שלר' יוחנן לא היה זקן, ואעפ"כ ר' יוחנן היה דיין בדורו, אולם כתב שמהמעשה של ראב"ע (ברכות כה). שכשנעשה נשיא נתמלאו שורות זקנו, נראה שהדיין צריך שיהיה לו מילוי זקן.

סימן מה מהיצר טוב ומה מהיצר הרע

בסוגיין מסופר שכשריש לקיש קיבל עליו עול תורה מיד נחלש כוחו. בספרי בעלי המוסר כתבו, שהלא התורה מתשת כוחו של אדם ע"י עמלה ויגיעתה, וכאן עדיין לא למד רק קיבל על עצמו ללמוד, וכבר השפיע עליו הדבר שתשש כוחו, ומכך יש ללמוד שהכל מונח בקבלה, וכש'קביל עליה' נשתנה כל מציאותו, והרי הוא כמו שכבר למד תורה ביגיעה גדולה ותש כוחו.

יסוד זה מבואר ברבינו יונה (אבות פ"ג מ"ט) שהקשה על המשנה שכתבה כל שמעשיו מרובים מחכמתו חכמתו מתקיימת, והאיך יהיו מעשיו מרובים מחכמתו, אם אינו יודע התורה והמצוות איך יקיימם, אלא שזו המשנה כתבה עצה טובה נאה ומקובלת למי שאינו יודע שלא יאבד נפשו, ושיקבל על עצמו לעשות כל הדברים אשר יגידו לו החכמים, ולא יסור מהן ימין ושמאל כאשר ידעם, וע"פ התורה אשר יורו אותה ועל המשפט אשר יאמרו לו יעשה, ומיד שקבלה זו יקבלה על עצמו בלבב שלם ובנפש חפה, מעלה שכר כאילו קיבל עליו כל המצוות. ועל דרך זו אמרו כל שמעשיו מרובין מחכמתו, כי אף מי שאינו יודע ואינו עושה נקרא מעשה, על שם כי יש לו שכר עליהם כאילו עשאו מפי הקבלה.

ובזה ביאר הענין שהקדימו ישראל נעשה לנשמע והיה להם לומר נשמע ונעשה, כי קודם שיוכל לעשות את המעשה צריכין לשמוע מה יעשו, אלא שקבלו עליהם תחלה לעשות כל אשר יצוה עליהם וישמעו ומיד קבלו שכר כאלו עשאו. ועיין בלב שמחה (פרשת נשא) שכתב מדויק הפסוקים על נזיר שמעת שקיבל על עצמו להיות נזיר נקרא קדוש.

בביאור הגר"א (רות א ד"ה ותרא כי) כתב, הרוצה לבחון עת בא לידו המצוה אם הוא מיצר הרע או לא, יבדוק בעת עשיית המצוה אם אבריו נעים ונדים בעת ההיא ובזריזות לעשות המצוה, מסתמא הוא מעצת יצה"ר, כי איך יוכל להיות שאברי הגוף הכבדים אשר מעפר יסודם, וטבעם לילך אחר תאותם הגופני היורד למטה מטה כטבע העפר יתלבשו רצון לעשות, אין זה כי עם עצת יצה"ר בכדי שילכד אח"כ ברשותו, ואם בתשוקת נפשו הפנימית להתקרב אל עושהו במעשי המצוות, איברי הגוף כבדים ועצלים אז נראה שמדרך הטבע הוא, ולכן נלבש היצה"ר באיברי הגוף ורוצה לעכבם מעשות המצוה. ולפי"ז ביאר את המעשה בסוגיין שבתחילה ריש לקיש נתכוין לעבירה ורצו איברי הגוף וקפץ לירדן בכוחו, אך כשקיבל עליו עול תורה מיד איבד את כוחו כיון שכל שהוא מצד היצר טוב, בא היצר הרע לעכב ונעשים אברי הגוף כבדים.

צבא מליעא פה

כוחו של דבר הנעשה מתחילתו לשמה

בסוגיין מסופר על רבי חייא שבכדי ללמד את הילדים תורה, היה זורע זרעוני פשתן, וקולע מהם רשתות ומכמורות, וצד בהם צביים ומתקן מעורותיהן קלפים, ובעור של הצבי שהיה צד היה כותב על הקלף חמשה חומשי תורה ובזה היה מלמד את הילדים, ואת הבשר של הצבי היה נותן ליתומים שיאכלו.

המהרש"א בחידושי אגדות (ד"ה א"ל) כתב, שר' חייא עשה הכל בעצמו לשם שמים ולא היה בו שום שתוף דבר אחר וכוונה אחרת שלא לשם שמים, כי אילו קנה בהמה לעורה, היה בו מצד המוכר שיתוף דבר אחר, שהרי המוכר אינו מכוין לשם שמים, אבל כאן מתחילת גידול הכיתנא היה לשם תורה ולמצוה, כמו שמסיים שהאכיל בשריהם ליתומים ועושה בעורותיהם מגילות ללמד בהם תורה.

הנצי"ב (העמק דבר שמו"ט ב) הקשה, שלכאורה כל הטורח הזה היה בסתם שהרי יכל לקנות עורות מהשוק ולעבדן לשמה, ותיירץ שרצה ר' חייא להגדיל כח קדושת המגילות כדי שיהא בכוחן לפעול בלב התינוקות בשפע גדול, לכן החל להקדיש פעולותיו הרבה לפני השעה ההכרחית על פי דין.

בתשובות והנהגות (ח"א סי' תקל"ז) כתב, שקבלה מפי **הגר"א זצ"ל** שהלומדים מספר שנדפס בקדושה מתחילתו כמעשה דר' חייא, לא ישתכח מהם הלימוד, וכן תפלה לא חוזרת ריקם בביהכ"ס שנעשה לשם קדושה מתחילתו.

בספר **אהל מרים** (עמוד קב) כתב הגר"ש פינקוס זצ"ל, מעשה ששמע על יהודי צדיק יסוד עולם הרב הרמן זצ"ל, שצם במשך ארבעים שנה יום אחרי יום, ובלויה שלו סיפר בנו שפעם שאל את אביו מדוע הוא צם, ואביו ענה לו תשובה המבוססת על דברי הגמ' בסוגיין וביאור **המהרש"א**, שר' חייא עשה הכל בכדי שהספרים שילמדו מהם התינוקות יהיו כולם קדושים וטהורים בתכלית, וכך גם אני, הן אני מלמד תינוקות והילדים לומדים ממני, אני כביכול הקלף שלהם, והקלף שממנו לומדים מוכרח להיות קדוש וטהור, זו היתה הסיבה שהוא צם במשך ארבעים שנה יום אחרי יום.

בסיום דבריו הוסיף **הגר"ש פינקוס**, אינני בא להציע לאף אחד מכם לצום, אבל סבורני שחובה על מלמד תינוקות להזהר שלא לקרוא שום דבר שאינו תורה, כך הוא נעשה כולו תורה, כולו קודש, ויתמלא בחשק של גמ' חומש וא"ב, וכך יוכל להקנות לתלמידיו את האהבה והחשק הללו.

וע"ע **בנפש חיים** (מערכת מ אות קנה) שכתב הגר"ח פאלאג'י עפ"י סוגיין, קיום המצות היותר טוב הוא שתהינה כל הכנות המצוה ומכשיריה נעשות על ידו, ועפ"י"ז כתב לבאר הפסוק (דברים ח א) 'כל המצוה אשר אנכי מצוין היום תשמרון לעשות', שתעשו הכל על ידיכם.

צבא מליעא פו

אכילת חלב ובשר מבהמה שנוצרה ע"י ספר יצירה

'ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם'. בילקוט ראובני ובמלבי"ם **בהתורה והמצוה** כתבו, שבן הבקר אשר עשה אברהם נברא בספר היצירה שחיבר הוא בחכמתו, ובזה ביארו את הפסוקים, 'ואל הבקר רץ אברהם' ואחר כך נאמר 'וימהר לעשותו', שבתחילה בשעה שבאו המלאכים הלך אברהם לעדרו ובחר משם שלשה בני בקר כדי לעשות סעודה, ואחד מהם ברח עד למערת המכפלה, ואברהם אבינו היה מסוגל ליצור בן בקר בכח ספר היצירה שחיבר הוא בחכמתו, שאם היה חוזר לעדרו היתה הסעודה מתאחרת ובגלל כבוד האורחים הסכים לעשות כן, וזהו מה שנאמר 'וימהר לעשותו'.

והיות ובן הבקר נעשה מספר יצירה לא היה בזה איסור בשר וחלב, ולכן דייקה התורה וכתבה 'ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה', שהיה יכול לקחת חלב עם הבשר. וכן הביא בספר **וימהר אברהם** (מערכת ס אות כג) בשם המפרשים. ועיין בספר **בית אהרן** (מגיד, ח"א עמוד קלח) שהאר"י הרבה בענין זה, ובשאר דיני התורה על בהמה זו.

והנה **בש"ה** הק' (פרשת וישב דף ל. הו"ד בפ"ת יו"ד סי' סב סק"ב) כתב, שבהמה שנוצרת ע"י ספר יצירה אינה טעונה שחיטה. ועיין בזה **בדרכי תשובה** (סי' ז ס"ק יא, סי' סב סק"ו) ו**בחתום** (או"ח סי' קטז סק"ז) שדנו בזה.

כעין זה דנו האחרונים, על הנברא בספר יצירה אם כשר להקרבה, (פרדס יוסף בראשית לו ב, גן רוה שם), וכן אם יש דין שביתת בהמתו בבהמה כזו, (שו"ת להורות נתן ח"ז סי' יא), ועי"ש שדן על כשרות בהמה כזו כשאין בה סימני טהרה, וכן על שאר דיני התורה בבהמה כזו, כגון צער בעלי חיים ודיני שור הנסקל.

כיוצ"ב דנו האחרונים על עץ החרובים של רשב"י שלא נהג בו איסור ערלה כיון שהיה של נס, (דרך אמונה מע"ש פ"י וביה"ל שם), ועיין **בפרדס יוסף** (שמות ז כא) בשם האגרא דפרקא על קיום מצוות פריה ורביה בלידה דרך נס.

החושד בכשרים לוקה בבניו

בסוגיין, אמר רבי ינאי ברבי ישמעאל, אמרו לו המלאכים לאברהם, וכי בערביים חשדתנו שהם משתחיים לאבק רגליהם, כבר יצא ממנו ישמעאל.

המהרש"א (ח"א ד"ה וכו') ביאר, שאברהם אבינו לקה בזה שיצא ממנו ישמעאל אשר הערביים הם זרעו העובדים לאבק רגליהם, וכמו שאמרו (שבת צז:): החושד בכשרים לוקה בגופו.

בספר **נפש חיים** (מערכת ח אות עה) כתב **הגר"ח פאלאג'י**, החושד בכשרים יבא בנו להיות חוטא באותו דבר שחשד לאחרים, כמו שאמרו בסוגיין אצל אברהם שחשד למלאכים בערבים, ולכן יצא ממנו ישמעאל רח"ל.

עוד הביא בענין חשד מהגמ' בברכות (כג.) שהחושד בכשרים לפעמים יגרום מיתה להנחשד. עוד הביא בשם **הכלי יקר** (יהושע ב יב) שהחושד בדבר, הוא חושד לאחרים.

צבא מליעאל פיז

לא להרבות מאכלים יקרים לאורחים

בספר שיחת חולין של ת"ח (פ"א) כתב, שנכון שלא להרבות מאכלים יקרים בשביל האורח, אלא לתת לו מה שבני הבית אוכלים, וכך לא יהיה לו טורח להכניס אורחים בכל עת.

ובזה ביאר מה שהקשו על דברי הגמ' בסוגיין שאברהם אבינו אמר לתת לאורחים קמח ושרה אמרה סולת, והגמ' למדה מכך שאשה עיניה צרה באורחים יותר מן האיש, ולכאורה אדרבא הרי סולת משובח יותר מקמח, וכיצד למדו שעינה צרה באורחים, ולפי"ז מיושב שהיות וסולת יקר מקמח, אם יתנו סולת הרי זה יגרום למיעוט הכנסת אורחים, שבמאכלים יקרים א"א לקבל אורחים בכל עת.

ובספר כף החיים (פאלאג'י, סי' ה' סט"ו) כתב, להקל הדבר בעיני הבעל הבית, מצוה יהודיע כי אין האדם חייב להאכיל לאורחים בשר ולהשקותם יין, אלא כל אחד אינו חייב אלא כשיעורו כפי אשר תשיג ידו, כדרך שהוא אוכל כפי יכולתו את לחמו ואת מימיו, והעיקר הוא כי יהיה בשמחה, וטוב ארוחת ירק בשמחת פנים משור אבוס ופנים זועפות, ועיי"ש עוד.

כיוצ"ב רבי שלמה איגר בהנהגות לבנו (אות יג מובא במבוא לשו"ת שלו) כתב, גדר גדול גדרתי בעדי שאם אזמין איזה אורח, אצוה שלא להוסיף עבורו שום מין מאכל לכבודו, והיה זה למען שלא תמנע זוגתי לריבוי הטורח או ההוצאה, להרשות אותי על כך.

בגן רוה (פרשת וירא, עה"פ מהרי שלש סאים) הביא לבאר דברי הגמ' בסוגיין ע"פ דברי הרמב"ם (דעות פ"ג ה"א), כי דרך הישר שיבור לו האדם הוא דרך הממוצע. ורמז לזה 'שאור ודבש לא תקטירו' שאור היפך מדבש. אבל איש אשר יש לו נטייה לאיזה מדה לא טובה כתב הרמב"ם (שם פ"ב ה"ב) שצריך לחנך עצמו בקצה האחרון ועיי"ז יבא לדרך הממוצע.

ולכן אברהם אבינו עמוד החסד יכול היה לילך בדרך הממוצע וליתן לאורחים קמח, אבל שרה אמנו משום מה הוצרכה להוסיף על נדבת אברהם אבינו וליתן סולת, אלא מוכח מזה שהאשה בטבע עיניה צרה באורחים, וכדי לחנך את עצמה למצות הכנסת אורחים הלכה בקצה היותר טוב, ולא די לה כאברהם אבינו בדרך הממוצע ליתן רק קמח.

וע"ע בספר תולדות נ"ח (על התורה, ליקוטים) ובספר שיחת חולין של ת"ח (שם) שכתבו, שיש אדם שמונע את עצמו מלהכניס אורחים להחיות נפשות כדי שלא יבוא לקטטה עם אשתו, וכמבואר בגמרא שאשה עיניה צרות באורחים, והנה ידוע שכשיש שלום בית בין איש לאשתו השכינה שורה ביניהם, וההיפך ידוע, לכן אם הכנסת אורחים יהיה רק שוה קבלת פני השכינה, יאמר האיש מה לי להכניס אורחים לביתי ולהתקוטט עם אשתי ולעשות נגד רצונה ולבטל השכינה מביתי כדי שהשכינה תהא מצויה בביתי ע"י האורחים, מוטב אהיה עמה בשלום והשכינה תהא שרויה בינינו ע"י השלום ללא האורחים, לכן אמרו (שבועות לה:): גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה. וע"ע בספר אהבת וסגולת ישראל (פתיחה עמוד כ) שהאריך בגודל מעלת הכנסת אורחים.

צבא מליעאל פח

גדר חיוב עשיית פשרה

בשו"ת משיב דבר (ח"ג סי' י) כתב, אם הדין אינו יכול להביא לידי שלום, ההכרח לעשותו פשרה, וכן הוא בכל מחלוקת שבין רבים לרבים א"א לקוות שצד אחד יכוף את הצד השני ע"פ ד"ת ותשקט המחלוקת. א"כ הטוב והישר לשני הצדדים שיעמידו כל צד מתוכם שני אנשים ועל הנבררים והבוררים אותם לדעת כי מחוייב לוותר מרצונו לצד שכנגדו למען אשר עיי"ז יתקיים גם הצד שלו. כי מזה הדרך רועה אבן ישראל, רצוני, שתתקיים אומת ישראל שנמשלו כעפר הארץ.

ואוה"ע נמשלו למים שוטפים כדכתיב בס' ישעיה הוי המון עמים רבים כהמות ימים יהמיון. ובשיר הקדוש כתוב מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. ובשעה שגוש עפר שבתוך מים שוטפים. אינו מתאחד להיות אבן. יש לחוש שיהי' הגוש נשטף ח"ו מעט מעט. עד שיתאחד אותו הגוש לאבן אחד אז לא יהי' נשטפים ויהי' נמשלים לאבן ישראל.

ספר תורה שמכרו וחזר וקנאו

הרמ"א (יו"ד סי' ער ס"א) פסק, שהלוקח ס"ת מן השוק ולא הגיה בו דבר, אינו יוצא בזה ידי חובת מצות כתיבת ספר תורה.

בשו"ת בצל החכמה (ח"ב סי' נב) כתב לפי זה לדון, אודות אדם שכתב ספר תורה לעצמו והוצרך למוכרו, כגון לישא אשה וללמוד תורה [שמותר למכור לשם כך ס"ת כמבואר בשו"ע (שם)], ושוב חזר וקנאו מיד הקונה, אם יוצא ידי חובה בספר תורה זה.

שורש הספק הוא אם יקיים בזה מצות כתיבת ס"ת כיון שהוא כתבה מתחילה וגם מעתה יהיה הס"ת שלו, או שמא כיון שכבר מכרו לחבירו הרי אף אם יקנהו כעת שוב, לא יהיה דינו רק כקונה ס"ת שאינו אלא כחוטף מצוה מן השוק ואינו יוצא יד"ח כמבואר ברמ"א.

לפשוט ספק זה הביא מה שאמרו בסוגיין לענין מעשר, על הפסוק 'עשר תעשר את תבואת זרעך ואכלת', ודרשינן 'זרעך' ולא המוכר, 'תבואת זרעך' ולא לוקח, ובתוס' (ד"ה תבואת) מבואר שאם מרחו ואח"כ מכרו ושוב קנאו, חייב במעשרות מהתורה ואינו נחשב כלוקח שפטור, כיון שתבואה זו מעיקרא שלו היתה והוא מרחו לפני שמכרה, ולכן אחר שחזר וקנאה הרי זה כאילו לא מכרה כלל וחייב במעשר, והרי שאע"פ שבשעה שמכרה הרי היתה פטורה ביד הלוקח מן המעשר והיתה מותרת לכו"ע, אמנם כשחזר המוכר וקנאה מיד מי שמכרה לו הוא חייב לעשר והו"ל טבל לכו"ע.

ומזה יש לומר שכל שכן בנידון זה שגם אחר שמכר את הס"ת הרי הוא נשאר בקדושתו גם ביד הלוקח, וגם הבעלים הראשונים הם בני חיוב מתחילה ועד סוף, בודאי אחר שחזר וקנה אותו ס"ת עצמו שמכר הרי זה כאילו לא מכרו כלל ויוצא בו יד"ח כיון שהוא כתבו מתחילה והוא גם נמצא כעת בידו.

צבא מליעא פט

אורח אם יכול ליתן מהמאכלים לאחרים

הפוסקים חוקרים למי שייכים המאכלים המוגשים לאורח, האם בעל הבית מקנה לאורח והם שייכים לאורח, או שבעל הבית נותן רק רשות לאורח לאכול ככל שיחפוז אך אינו מקנה לו את המאכלים.

בסוגין מבואר שחיוב מעשרות היא על בעל השדה, אולם הלוקח תבואה מחברו פטור מלעשרה שנאמר 'עשר תעשר תבואת זרעך', ודרשו חז"ל ולא לקוח, אמנם מדרבנן חייב לעשר. **והרשב"א** (ד"ה ולוקח) ביאר שהפטור שהתורה פטרה ללקוח אינו כולל את האורח והאורח חייב לעשרם.

בקהילות יעקב (סי' מח) כתב להוכיח מכאן שבעל הבית נותן לאורח רשות רק לאכול אבל לא לקנות, שהרי אם הקנה לו הריהו כלוקח ולא היה צריך לעשר.

והנה **הרמ"א** (אבה"ע סי' כח ס"ז) פסק, אורח שנטל את מנתו וקדש בה אישה הרי זו מקודשת, ומשמע שהאורח קנה את האוכל שהרי צריך לקדש בדבר השייך לו.

הט"ז (סק"ד) כתב להקשות מדברי הגמ' בחולין (צד). בה מבואר שאורח אינו רשאי לכבד את בני ביתו של המארח מהמאכלים שהוגשו לפניו, הרי שהאורח לא קנה את האוכל שנתן לו בעה"ב.

והגר"א (סק"ג) כתב לתרץ, עפ"י **היש"ש** (חולין פ"ז ס"כ) שכתב על מה שנאמר בגמ' ואין האורחין רשאין ליטול ממה שלפניהם וליתן לבנו או לבתו של בעל הבית, אלא א"כ נטלו רשות מבעל הבית, מה שאמר לבנו ולבתו הוא לחדש שאפילו אלו שמן הסתם ניחא לו, מ"מ לא יתן להם משום מעשה שהיה, אבל לאדם אחר פשוט שלא יתן, כמובא בספר בן סירא מעשה באחד שזימן אורחים בשני בצורת, ונתן לפניהם כשלש בצים, בא בנו של בעל הבית נטל כל אחד חלקו ונתן לבנו של בעל הבית, בא אביו של תינוק ומצאו שהיה אוחז אחד בפיו ושתיים בשתי ידיו, חבטו בקרקע ומת, כיון שראתה אמו כך עלתה על הגג ונפלה ומתה, אף הוא עלה לגג ונפל ומת, אמר רב אליעזר בן יעקב על דבר זה נהרגו ג' נפשות מישראל.

וסיים **היש"ש** שדווקא לבנו ולעבדו לא יתן, אבל לשמש המשמש בפניהם בסעודה מותר, כמובאר בכמה מקומות עיי"ש.

אמנם כתב, ושוב מסקינן במסכת **דרך ארץ רבה** (פ"ט) הנכנס לסעודה לא יקח חלקו ויתנו לשמש, שמא יארע דבר קלקלה בסעודה, אלא יטלנו ויניחנו, ואח"כ יתננו לו.

המעשה הזה מובא גם במס' **דרך ארץ רבה** (שם) וביאר בנחלת יעקב שלא יתן לשמש משום שמא יארע דבר קלקלה שיפסיד שום מאכל ויצטרכו אותו חלק לפני המסובין. ולבני ביתו לא יתן משום שמא לא יספיק לאורחים מה שהכין להם, ולבני ביתו אינו חושש ליתן לחם צר ומים לחץ בשביל כבוד האורחים ומתוך ההקפדה יבוא לידי ריב ומצה עם בני ביתו ויכה אותם כמו המעשה שהיה.

עפ"י נידון זה דנו הפוסקים על אורח הסמוך על שלחן בעה"ב, וכן בבנים הבאים לחג אצל הוריהם ואוכלים ממצותיהם בלא שעשו בהם קנין קודם החג, אם יוצאים ידי חובה כיון שהאוכל שאוכל האורח קניו לו, או שמא יש בזה חסרון שלא קנו את המצות, ואין אדם יוצא ידי חובתו במצה שאינה שלו.

אמרות קודש
מנהלי ישראל עפ"י סדר התקופה

כפתור

כל מה שעשה אברהם למלאכי השרת בעצמו עשה הקדוש ברוך הוא לבניו בעצמו וכו' ויקח חמאה וחלב הנוני ממטיר לכם לחם מן השמים

ולכאורה צ"ב דאכן מה הטעם שזה עשה א"א בעצמו וזה ע"י שליח. והנראה לבאר דרחיצת הרגלים לא היתה ממצות הכנסת אורחים, אלא שלא רצה א"א להכניס ע"ז לביתו וכדפירש"י, וא"כ כיון שלא היתה ברחיצה ממצוה זו, הרי לא היתה הרחיצה למען האורחים, ומשום כך לא עסק בזה אברהם בגופו. משא"כ ה'ואקחה פת לחם', שזה היה עצם מעשה המצוה של הכנסת אורחים, עשה זה אברהם בעצמו ולא ע"י שליח. אולם עדיין צ"ע קצת, למה נתבע אברהם אבינו על זה שנתן להם מים ע"י שליח מדה כנגד מדה, הא הרי לא היה בזה מצות הכנסת אורחים, ואולי כי רחיצה מע"ז הרי מצוה בפני עצמה.

(הגש"פ מבית לוי הגר"ז)

מאן נינהו שלשה אנשים מיכאל וגבריאל ורפאל מיכאל שבא לבשר את שרה וכו'

שמעתי מכ"ק א"א מרן אדמו"ר זצ"ל מגור, שדקדק למה לא נשלחו ד' מלאכים, ואמר שאומרים בשם א"א הרה"ק החידושי הרי"ם זצ"ל, שבאם היו שולחים מלאך מיוחד להציל את לוט, לא היו מחליטים ההלכה עמוני ולא עמונית וכו'. (יבמות ע"ו) וע"י ששלחו אותו לבשר את שרה, והוא שמע שם הנה באהל צנועה היא, מזה נתבררה ההלכה עמוני ולא עמונית וכו', שאין דרכה של אשה לקדם, ועי"ז ניצל לוט שיצא ממנו משיח. וזה שאיתא במדרש (בר"ר מא) 'מצאתי דוד עבדי' היכן מצאתיו בסדום.

(ליקוטי יהודה, וירא)

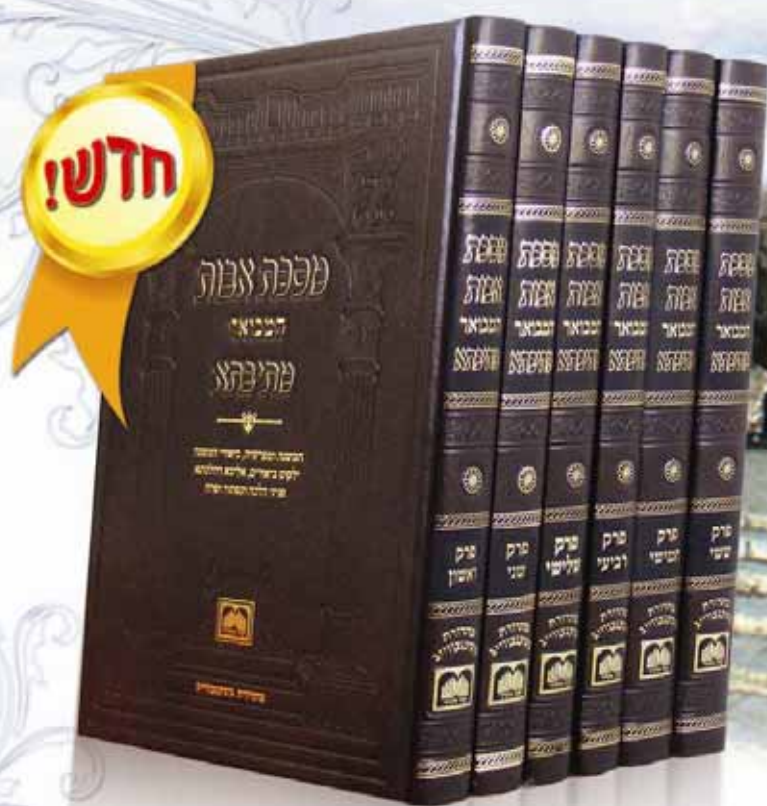
כתיב קמח וכתוב סלת אמר רבי יצחק מכאן שהאשה צרה עיניה באורחים יותר מן האיש

ופירש הבעש"ט על פי משל, שהארי ציוה ואמר לגוריו אריות קטנים בנים שלו, ואמר להם תדעו שאתם הגבורים אשר מעולם, וכל הבריות מחויבים להתיראות מכם, פעם אחת הלכו האריות הקטנים לסבב את העולם בבטחונם על גבורתם, כמו שאמר להם אביהם, ובאו לפלטיין אחד חרב ובו היו כל מיני ציורים, וראו ציור אחד על הכותל, והנה שמשון הגבור עומד והורג את הארי וישסעהו כשסע הגדי, וכאשר ראו זה האריות הקטנים ברחו בבהלה אל אביהם, ואמרו לו הלא אתה אמרת לנו שאנחנו הגבורים אשר מעולם כו' והרי ראינו שם זה הציור אשר נבהלנו מאוד, כי ראינו אדם אחד עומד והורג את הארי כשסע הגדי. והשיב להם אביהם אדרבה, מזה נודע גודל גבורתכם, שזה אירע פעם אחת בעולם שאדם אחד היה גבור מאוד ועשה פלא חוץ מהטבע להרוג את הארי, על כן מציירים אותו לחידוש ולפלא. וזהו שאמרו, כיון שכתוב בתורה צדקות ונדיבות שרה אמנו שהוא אמר קמח והיא אמרה סולת, מכאן שאשה אחרת עיניה צרה באורחים.

(בעל שם טוב, וירא)

לקיים מילי דאבות

'מת'בתא' על מסכת אבות
ב- 6 כרכים מפוארים

המשנה ומפרשיה - כל מפרשי המשנה ערוכים מחדש • ביאורי המשנה • ילקוט ביאורים
אליבא דהלכתא • פניני הלכה • כפתור ופרח • מבוא מיוחד על מסכת אבות

להשיג עכשיו בחנויות הספרים מחיר מבצע לרגל ההוצאה

220 ₪ בלבד - במקום ~~290 ₪~~

להגדיל תורה ולהאדירה

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66